

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Vergoedingsrechten en de samenlevingsovereenkomst

Weijers, H.J.

Citation

Weijers, H. J. (2025). Vergoedingsrechten en de samenlevingsovereenkomst. *Pe Notariaat - Vakblad Voor Notarieel Nederland*, 2025(2). Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4256703>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4256703>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Vergoedingsrechten en de samenlevingsovereenkomst

Familierecht

PE Notariaat 2025/2

21 januari 2025 | Auteur mr. H.J. (Rick) Weijers

In de artikelen [1:87](#), [1:95](#) en [1:96 BW](#) is voor gehuwden en geregistreerd partners ([art. 1:80b BW](#)) een wettelijke regeling te vinden met betrekking tot de [vergoedingsrechten](#) die kunnen ontstaan wanneer tijdens het huwelijk dan wel het geregistreerd partnerschap tussen de verschillende vermogens vermogensverschuivingen plaatsvinden. Voor [samenwoners](#) ontbreekt een dergelijke wettelijke regeling. In dit artikel wordt deze categorie nader besproken. In het bijzonder vraagt de rol van de notaris bij het opstellen van een samenlevingsovereenkomst de aandacht.

De toepasselijkheid van de wettelijke regels uit Boek 1 BW

Algemene opmerkingen

Van een vergoedingsrecht zoals in dit artikel bedoeld, is sprake indien een vermogensverschuiving heeft plaatsgevonden tussen de twee privévermogens van ongehuwde samenwoners. In het vervolg van dit artikel wordt de term 'samenwoners' gebruikt en daarmee wordt bedoeld op personen die samenwonen en

noch met elkaar gehuwd zijn, noch een geregistreerd partnerschap met elkaar zijn aangegaan. Een voorbeeld kan dit verduidelijken. Stel dat A en B ongehuwd samenwonen in een woning die op naam staat van A. Omdat de keuken hard toe is aan vernieuwing, schakelen A en B een aannemer in om de oude keuken te slopen en een nieuwe keuken te plaatsen. Nadat alle werkzaamheden naar tevredenheid zijn afgerond, betaalt B vanuit haar privévermogen de nota van de aannemer. Wanneer A en B een jaar later uit elkaar gaan, komt bij B de vraag op of zij nog iets te vorderen heeft van A in verband met de door haar betaalde verbouwing. Indien A en B gehuwd waren geweest, zou B een [vergoedingsrecht](#) kunnen invoeren jegens A op grond van [art. 1:87 lid 1 jo. lid 2 sub b BW](#). Maar wat is rechtens nu geen sprake is van een huwelijk/geregistreerd partnerschap tussen A en B?

Rechtspraak van de Hoge Raad

In zijn arrest van 10 mei 2019 oordeelde de Hoge Raad ([ECLI:NL:HR:2019:707](#)) dat de regels die in de titels 6 tot en met 8 van Boek 1 BW voor echtgenoten en geregistreerde partners zijn opgenomen *niet* van toepassing zijn op samenwoners en zich ook *niet* lenen voor analoge toepassing. Dit betekent dat samenwoners geen beroep kunnen doen op de hiervoor in de inleiding genoemde wetsartikelen. Wel kunnen zij volgens de Hoge Raad een beroep doen op het algemene verbintenissenrecht. Het ligt volgens de Hoge Raad in de rede om eerst te onderzoeken of, met inachtneming van de aanvullende werking van de redelijkheid en billijkheid (art. 6:248 lid 1 BW), tussen de samenwoners een schriftelijke, dan wel stilzwijgende samenlevingsovereenkomst bestaat die de vermogensrechtelijke gevolgen van de samenleving regelt. Als dat niet het geval is, kan worden teruggevallen op de regels van het algemene verbintenissenrecht en meer concreet de in Boek 6 BW geregelde rechtsfiguren zoals de onverschuldigde betaling ([art. 6:203 BW](#)) en de ongerechtvaardigde verrijking ([art. 6:212 BW](#)). De Hoge Raad maakte ook duidelijk dat tussen de samenwoners een bijzondere rechtsverhouding bestaat die mede door de redelijkheid en billijkheid wordt beheerst. Dit kan onder *bijzondere omstandigheden* ertoe leiden dat een vergoedingsrecht kan worden gebaseerd op de in [art. 6:2 lid 1 BW](#) bedoelde eisen van redelijkheid en billijkheid. Tot slot kunnen de samenwoners zelf ook een regeling treffen door bijvoorbeeld een (notariële) samenlevingsovereenkomst op te stellen.

In zijn arresten van 26 mei 2023 ([ECLI:NL:HR:2023:773](#)) en 17 november 2023 ([ECLI:NL:HR:2023:1571](#)) heeft de Hoge Raad de in 2019 ingezette lijn bevestigd. In het laatstgenoemde arrest heeft de Hoge Raad bovendien duidelijk gemaakt dat samenwoners geen vergoedingsrecht kunnen baseren op een tussen hen bestaande eenvoudige gemeenschap ([art. 3:166 e.v. BW](#)). Ook een beroep op [art. 3:172 BW](#) is kansloos voor zover een partner daarop een vergoedingsrecht probeert te baseren in de situatie dat hij ten aanzien van het gemeenschappelijk goed meer heeft gefinancierd dan waartoe hij op grond van zijn aandeel in dat goed was verplicht. In de tot dan toe verschenen lagere rechtspraak werd dat nog wel eens aangenomen, maar inmiddels is duidelijk dat art. 3:166 BW *noch* art. 3:172 BW een grondslag kan vormen voor het aannemen van een vergoedingsrecht.

Uit de rechtspraak is verder af te leiden dat een beroep op de mogelijke grondslagen die de Hoge Raad in zijn jurisprudentie heeft genoemd in de praktijk weinig kans van slagen heeft (zie bijvoorbeeld Rechtbank Gelderland 7 februari 2024, [ECLI:NL:RBGEL:2024:663](#) en Rechtbank Den Haag 28 oktober 2024, [ECLI:NL:RBDHA:2024:16879](#)). Zie hierover ook nader Weijers in *REP* 2024/261, p. 53-60 en M. Huijzer & W.M. Schrama in *FJR* 2022/48, p. 243-254 en de aldaar besproken lagere rechtspraak. Dit is anders indien de samenwoners afspraken hebben gemaakt en deze schriftelijk – en bij voorkeur notarieel – hebben laten vastleggen. In dat geval geldt hetgeen zij hebben afgesproken, *tenzij* zij daar later (al dan niet stilzwijgend) van zijn afgeweken door bijvoorbeeld feitelijk anders te leven dan eerder door hen is afgesproken.

Het vastleggen van afspraken in een samenlevingsovereenkomst

Algemene opmerkingen

Het voorgaande brengt met zich dat samenwoners er goed aan doen om na te denken over de vermogensrechtelijke aspecten die het feitelijk samenleven nu eenmaal met zich brengt. Het is in dat licht de meest verstandige keuze om schriftelijke afspraken te maken over dergelijke zaken en onder meer een regeling overeen te komen die betrekking heeft op het ontstaan van vergoedingsrechten. Welke aspecten moet de notaris in ieder geval met de samenwoners bespreken en vastleggen?

Een duidelijke grondslag

De notaris dient samenwoners er in de eerste plaats op te wijzen dat tijdens de relatie zeer waarschijnlijk vermogensverschuivingen tussen hun privévermogens zullen plaatsvinden. In de meeste gevallen zal men het wenselijk vinden dat in dat geval een vergoedingsrecht ontstaat. In de samenlevingsovereenkomst moet een duidelijke bepaling worden opgenomen die als grondslag voor het ontstaan van de vergoedingsrechten kan dienen, zoals: *'De partners moeten elkaar dat vergoeden wat wordt onttrokken aan het vermogen van een partner ten behoeve van het vermogen van de ander.'* De vergoedingsrechten ontstaan zodra sprake is van een investering met privégeld van de ene partner in een goed van de andere partner. Men kan hierbij aansluiten bij de bewoordingen en regels van [art. 1:87 BW](#), maar er kan ook een regeling op maat worden gemaakt.

Ook dient een keuze te worden gemaakt voor de hoogte van de vergoedingen. Kiezen de samenwonende partners voor een vergoeding van het nominale bedrag of willen de partners – analoog aan art. 1:87 lid 2 BW – de [beleggingsleer](#) hanteren? Het kan verstandig zijn om onderscheid te maken tussen vergoedingen die betrekking hebben op de woning waarin men woont en de overige goederen. Desgewenst kan een nadere regeling worden getroffen voor categorieën *bijzondere goederen*, zoals aandelen in een BV.

De opeisbaarheid

Zonder het treffen van een regeling geldt als uitgangspunt dat de vergoedingsrechten direct na het ontstaan daarvan opeisbaar worden: zij kunnen terstond worden nagekomen en terstond kan nakoming worden gevorderd ([art. 6:38 BW](#)). Hoewel de redelijkheid en billijkheid ([art. 6:2 lid 2 BW](#)) hieraan in de weg kan staan, slaagt een beroep daarop meestal niet. Zie bijvoorbeeld Hof Amsterdam 1 oktober 2024, [ECLI:NL:GHAMS:2024:2755](#), r.o. 5.22. In zijn noot in *J/N* 2024/158, p. 1346 bij deze uitspraak merkt Den Hollander op dat het onder meer aan de notaris is 'om cliënten bewust te maken van deze juridische realiteit en hen tijdig bij te staan met heldere adviezen en praktische oplossingen'.

De opmerking van Den Hollander is terecht, aangezien het meestal onwenselijk zal zijn dat de vergoedingsrechten tijdens de relatie opeisbaar worden (behoudens bijvoorbeeld in het geval van [faillissement](#) of [schuldsanering](#)). Aangenomen wordt dat de [verjaringsregels van art. 3:306-310 BW](#) rechtstreeks van toepassing zijn op de rechtsverhouding tussen samenwoners. Dit betekent dat wanneer sprake is van een vergoedingsrecht uit hoofde van een (samenlevings)overeenkomst, de verjaringstermijn van vijf jaar van [art. 3:307 lid 1 BW](#) begint te lopen op het moment dat de vergoedingsvordering opeisbaar wordt. Dit kan ertoe leiden dat de rechtsvorderingen met betrekking tot de vergoedingsrechten aan het einde van de relatie zijn verjaard. Dit is onwenselijk, omdat in de praktijk blijkt dat partners tijdens de relatie zelden tijdig rechtsmaatregelen nemen. In dit verband verdient opmerking dat de wettelijke verlengingsregel van zes maanden die voor gehuwden en geregistreerde partners geldt ([art. 3:320 BW](#) jo. [art. 3:321 lid 1 aanhef en sub a en g BW](#)) naar het oordeel van de Hoge Raad niet van toepassing is op samenwoners (dit is af te leiden uit HR 8 november 2024, [ECLI:NL:HR:2024:1598](#), r.o. 3.5). In de literatuur wordt daar overigens anders over gedacht dan wel ervoor gepleit om analoge toepassing voor samenwoners wel mogelijk te maken. Zie hierover bijvoorbeeld Schuijt in *REP* 2023/160, Flos & Smeehuijzen in *WPNR* 2024/7460 en Weijers in *EB* 2024/91. Ook is in de lagere rechtspraak wel eens anders geoordeeld. Zie bijvoorbeeld Rechtbank Gelderland 21 oktober 2015, [ECLI:NL:RBGEL:2015:8198](#). Op dergelijke uitspraken wordt in de literatuur soms weer wel kritiek geuit (zie

bijvoorbeeld A.J.M. Nuytinck, 'Verjaring, verval en rechtsverwerking in het personen- en familierecht, het relatievermogensrecht en het erfrecht', in: D.F.H. Stein, V. Tweehuysen & S.E. Bartels, *Verjaring* (Onderneming en recht nr. 120), Deventer: Wolters Kluwer 2020, p. 316-317.) Om later vervelende situaties te voorkomen, dient de notaris de opeisbaarheid en de verjaring uitdrukkelijk met de samenwoners te bespreken. In dat licht verdient het in de meeste gevallen aanbeveling bijvoorbeeld om in de samenlevingsovereenkomst op te nemen dat de vergoedingsrechten in beginsel pas opeisbaar worden zodra de relatie schriftelijk door een van de partners is beëindigd of de samenlevingsovereenkomst op een andere wijze is ontbonden.

De rol van de notaris

De notaris moet ervoor zorgen dat de samenwoners goed begrijpen wat de toekomstige rechtsgevolgen van de door hen gemaakte keuzes kunnen zijn. Dit vloeit voort uit de op de notaris rustende [zorg- en informatieplicht](#). Uit oude tuchtrechtspraak is af te leiden dat de notaris tenminste één keer een fysieke afspraak met de samenwoners moet hebben alvorens tot het passeren van de akte kan worden overgegaan. Zie bijvoorbeeld Hof Amsterdam (Notariskamer) 8 januari 1998 (*Postordernotariaat*), *WPNR* 1998/6299. Het is wat mij betreft ook voldoende als een dergelijke afspraak digitaal heeft plaatsgevonden.

Indien de notaris tekortschiet in zijn zorgplicht jegens partijen zal hij daarvoor zowel tuchtrechtelijk als civielrechtelijk aansprakelijk kunnen zijn. Bovendien kunnen één of meer van de in het samenlevingscontract vastgelegde vermogensrechtelijke afspraken dan mogelijk worden vernietigd op grond van dwaling ([art. 6:228 BW](#)), zoals blijkt uit HR 21 februari 2014, [ECLI:NL:HR:2014:416](#). Het spreekt voor zich dat de notaris dit alles dient te voorkomen en dat het noodzakelijk is om het bewijs van de naleving van de zorg- en informatieplicht duidelijk in het dossier vast te leggen.

De kosten van de gemeenschappelijke huishouding en vergoedingsrechten

Naast een regeling over de vergoedingsrechten, waar het in de bovenstaande paragrafen over ging, zal een samenlevingsovereenkomst ook altijd een regeling moeten bevatten over de kosten van de gemeenschappelijke huishouding. Daarin wordt afgesproken wat moet worden verstaan onder de 'kosten van de huishouding', hoe de draag- en fourneerplicht tussen de partners wordt verdeeld en wat er gebeurt in de situatie dat een partner te weinig heeft bijgedragen. Vaak wordt voor een dergelijke regeling aangesloten bij het bepaalde in [art. 1:84 BW](#).

De notaris zal partijen erop moeten wijzen dat er voor samenwoners in beginsel geen vergoedingsrecht ontstaat als een partner te weinig heeft bijdragen aan de huishoudkosten. Meestal wordt voor die situatie expliciet afgesproken dat voor de te weinig betalende partner een schuld ontstaat jegens de andere partner in het geval laatstgenoemde het bedrag opvordert. Ook dan wordt wel gesproken over een vergoedingsrecht, maar het is van belang om op te merken dat het een naar zijn aard ander type vergoedingsrecht betreft dan de eerder besproken vergoedingsrechten. Er is immers in de regel geen sprake van een vermogensverschuiving tussen de privévermogens van de echtgenoten. Het verdient aanbeveling om daarbij expliciet in de samenlevingsovereenkomst op te nemen of en zo ja, wanneer die vordering opeisbaar wordt. Ook kan een vervalbeding worden overeengekomen op grond waarvan het recht om het te weinig betaalde op te vorderen na een bepaalde periode – bijvoorbeeld twee jaar – vervalt.

Samenvatting en conclusie

Over de afwikkeling van de vermogensrechtelijke aspecten van de relatie van samenwoners verschijnt de laatste jaren steeds meer jurisprudentie. Een onderwerp dat daarbij vaak de revue passeert, betreft de thematiek van de vergoedingsrechten. Uit rechtspraak van de Hoge Raad blijkt inmiddels duidelijk dat

samenwoners geen vergoedingsrechten kunnen baseren op de in Boek 1 BW opgenomen wetsartikelen. De lagere rechtspraak laat zien dat het bestaan van een vergoedingsrecht weinig kans van slagen heeft, indien geen schriftelijke afspraken tussen de samenwoners zijn gemaakt. De notaris dient samenwoners hier op te wijzen op het moment dat een samenlevingsovereenkomst wordt besproken, maar ook in het geval voor samenwoners slechts de leveringsakte met betrekking tot de door hen te verkrijgen woning wordt gepasseerd. De notaris moet samenwonende partijen goed voorlichten over de rechtsgevolgen van de door hen in de samenlevingsovereenkomst vast te leggen afspraken. In het bijzonder dient daarbij aandacht te zijn voor de grondslag voor het aannemen van vergoedingsrechten en de opeisbaarheid daarvan.

Tips voor de notariële praktijk

1. Bespreek met samenwoners die een samenlevingsovereenkomst willen aangaan altijd de problematiek van de vergoedingsrechten en neem in die overeenkomst een uitgewerkte regeling op waarbij in ieder geval aandacht is voor de ontstaansgronden en de opeisbaarheid van vergoedingsrechten.
2. Besteedt bij de bespreking van de regeling met betrekking tot de vergoedingsrechten aandacht aan de vraag of de beleggingsleer of de nominaliteitsleer van toepassing moet zijn en maak indien nodig een onderscheid tussen verschillende typen goederen.
3. Let op dat een 'vergoedingsrecht' ook kan ontstaan als een partner te weinig bijdraagt in de kosten van de gemeenschappelijke huishouding en de samenlevingsovereenkomst daarvoor een grondslag biedt. Het verdient dan aanbeveling voor dit vergoedingsrecht een specifieke regeling op te maken met betrekking tot de opeisbaarheid en een eventueel vervalbeding.

Vraag

Berend en Carel wonen sinds 2020 samen in Berends riante villa in het Gooi. Zij hebben geen nadere afspraken gemaakt in een samenlevingsovereenkomst, omdat zij het daarvoor nog te vroeg vinden en eerst willen proberen of het samenwonen iets voor hen is. In 2023 heeft de keuken in Berends villa als gevolg van een brand schade opgelopen. De keuken wordt op kosten van Carel hersteld. In 2024 besluiten Berend en Carel hun relatie te beëindigen. Heeft Carel nog iets te vorderen van Berend in verband met de door hem betaalde reparatie van de keuken?

Antwoorden

- ☐ A. Ja. Carel heeft op grond van (de analoge toepassing van) art. 1:87 lid 1 jo. lid 2 sub a BW een vergoedingsrecht jegens Berend.
- ☐ B. Ja. Carel heeft op grond van (de analoge toepassing van) art. 1:95 lid 1 BW een vergoedingsrecht jegens Berend.

- ☐ C. Nee. Carel kan zich niet beroepen op (de analoge toepassing van) art. 1:87 BW. Nu er ook geen nadere afspraken zijn gemaakt, heeft Carel pech en kan hij niets van Berend vorderen.
- ☐ D. Nee, tenzij Carel op grond van een leerstuk uit het algemeen vermogensrecht een aanspraak heeft.

VERSTUREN

Externe bronnen

HR 8 november 2024, ECLI:NL:HR:2024:1598

Hof Amsterdam 1 oktober 2024, ECLI:NL:GHAMS:2024:2755

HR 17 november 2023, ECLI:NL:HR:2023:1571

HR 26 mei 2023, ECLI:NL:HR:2023:773

HR 10 mei 2019, ECLI:NL:HR:2019:707

HR 21 februari 2014, ECLI:NL:HR:2014:416

Hof Amsterdam (Notariskamer) 8 januari 1998 (Postordernotariaat), WPNR 1998/6299

H.J. Weijers, 'Bevrijdende verjaring en het relatievermogensrecht. Over drie arresten van de Hoge Raad, EB 2024/91

A.G.F.M. Flos & J.L. Smeehuijzen, 'Verjaring van vergoedingsrechten tussen ongehuwde samenwoners', WPNR 2024/7460

H.J. Weijers, 'Informeel samenwoners en de grondslag voor vergoedingsrechten. Een zoektocht in het licht van HR 10 mei 2019 en HR 17 november 2023', REP 2024/261

M.C. Schuijt, 'Verjaring van vergoedingsrechten staande de samenleving: een onaangename verrassing', REP 2023/160

M. Huijzer & W.M. Schrama, 'Vermogensrechtelijke afwikkeling in verband met de woning na informeel samenleven: wat werkt en wat niet? Een analyse van recente rechtspraak en lessen voor de rechtspraak', FJR 2022/48

A.J.M. Nuytinck, 'Verjaring, verval en rechtsverwerking in het personen- en familierecht, het relatievermogensrecht en het erfrecht', in: D.F.H. Stein, V. Tweehuysen & S.E. Bartels, Verjaring (Onderneming en recht nr. 120), Deventer: Wolters Kluwer 2020, p. 311-333

W.G. Huijgen, 'Samenwoners: heeft de vrouw recht op vergoeding van door haar gefinancierde verbouwing van de woning van de man?', JBN 2019/41

© **Via Juridica 2025** | Alle rechten voorbehouden. Aan de inhoud van Via Juridica wordt de uiterste zorg besteed. Via Juridica Kennis B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid in geval van onvolledigheid of onjuistheid van de gepresenteerde informatie, noch voor de gevolgen daarvan. Noch de gebruiker van deze databank, noch derden, kunnen enig recht of enige aanspraak ontlenen aan de in de databank gepresenteerde informatie. Niets uit deze databank mag in enige vorm of op enige wijze worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een databestand of openbaar gemaakt, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Via Juridica Kennis B.V.